

PRÒLEG

Jordi GALLARDO FERNÀNDEZ
Director de Patrimoni Cultural i Política Lingüística
Ministeri d'Afers Exteriors, Cultura i Cooperació
Govern d'Andorra

El repte lingüístic que té Andorra ara per ara és saber adequar una realitat que podríem anomenar oficial i també de llengua escrita, a una altra realitat més espontània, de carrer, de llengua parlada i de relacions interpersonals. Comptem amb un avantatge clar: l'actitud positiva que té, en general, la població davant del fet indiscutible que l'única llengua oficial del país és la catalana i que, per tant, hi ha de tenir un paper preponderant. Però no hem de perdre de vista que el convenciment i l'acceptació són teòrics i que, a la pràctica, la llengua castellana va guanyant terreny en alguns sectors de la nostra societat en detriment de la catalana, un fet que té conseqüències que van més enllà de la sociolingüística.

Andorra, ho sap tothom, ha sofert un creixement espectacular en 60 anys: ha passat de ser un país amb economia de muntanya en què la població havia d'emigrar, a ser un país molt turístic i comercial en què la immigració hi té un pes transcendental. Per donar una idea, l'any 1944, any en què es va fer el primer cens oficial, el país tenia 5.291 habitants, amb una immensa majoria de ciutadans de nacionalitat andorrana. Avui dia, hi ha prop de 77.000 habitants tot i que si hi afegim la població fronterera procedent de comarques veïnes que ve a treballar cada dia a Andorra la xifra s'enfila fins als 125.000.

Fa 10 anys, el grup més nombrós eren els catalanoparlants seguit pels castellanoparlants, però avui les posicions estan invertides, ja que el grup de població

que té el castellà com a llengua materna representa el 70%. Tindrem ocasió de veure'n les dades més detallades i els efectes que han produït sobre l'ús de la llengua oficial al nostre país al llarg dels articles que han elaborat els sociolingüistes en aquest volum monogràfic dedicat a Andorra.

Què ha passat? Com és que fa 10 anys el grup de catalanoparlants d'origen estava en primer lloc i ara pràcticament ha intercanviat les xifres amb el grup de castellanoparlants? Hi ha diverses raons que expliquen aquest canvi, però la raó més important és que entre les persones que aquests últims anys han marxat d'Andorra (gairebé el 12%) hi ha malauradament catalans arrelats al país i no han estat substituïts per altres persones procedents de Catalunya, sinó per persones majoritàriament castellanoparlants.

Andorra és un país que viu del turisme i del comerç. Aquest fet influeix en la manera de viure el fet lingüístic. Malgrat les dificultats per què passa actualment la llengua catalana, els andorrans no hem vist amenaçada la nostra llengua, sobretot perquè no hem percebut cap "anormalitat" des del punt de vista ideològic. Malgrat tot, també cal dir que hi ha diverses persones, entitats i associacions, i el mateix Servei de Política Lingüística, creat pel Govern l'any 1988, que treballen des de fa anys en tota mena d'iniciatives de promoció del català, i també és cert que a poc a poc tots els catalanoparlants anem adquirint una certa consciència de defensa dels nostres drets lingüístics.

Vegem tot seguit els principals punts per on cal enfocar la política lingüística andorrana perquè doni resultats, si no immediats, almenys a mitjà termini, però que posin les bases per, primer, frenar la davallada i, després, encarar-nos cap a una autèntica recuperació:

1. Cal insistir, millorar i afinar tots els instruments institucionals que poden afavorir la progressió del català: per fer-ho, hem de ser realistes i tenir en compte el tipus i la composició de la societat a la qual ens adreçem. Hem de conscienciar els poders públics, perquè hi destinin més recursos. Cal implicar-hi empresaris, associacions culturals i de residents, ciutadans... S'han de portar terme adaptacions legislatives i remodelacions administratives. Hem de convèncer amb arguments jurídics i administratius, si convé utilitzant tècniques del màrqueting. Hem de vendre "llengua", com un producte de consum, perquè el que pretenem és que es consumeixi. Amb el benentès que es tracta d'un producte de prestigi: no s'ha de banalitzar, però se n'han de fer ressorgir les virtuts.
2. Cal fer pedagogia dels drets i dels deures lingüístics, encara més quan estan establerts per la mateixa legislació: els catalanoparlants han d'estar convençuts que tenen el dret d'adreçar-se a tothom en català i és d'aquest dret d'on ha de sorgir el deure de correspondre en la mateixa llengua. La normalitat de l'ús del català només pot sorgir després d'un primer estadi

de convicció profunda i s'assoleix quan hom ni tan sols es planteja la necessitat o l'oportunitat de fer servir cap altra llengua llevat de cas d'impossibilitat de comunicació.

Són pocs els que aprenen una llengua perquè sigui molt bonica, perquè soni molt bé o perquè els parlants d'aquesta llengua siguin molt simpàtics. Una llengua es parla quan és imprescindible, quan la necessitem per satisfer algun interès: cal avançar en la recerca d'àmbits en què el català sigui i se senti indispensable; en què satisfaci interessos pels quals la nostra societat és capaç de moure's.

Pel que fa a l'escola, cal fer grans esforços perquè augmenti una autoestima de grup i l'autoestima social, l'orgull de pertinença al poble i al país, de tots els infants i joves d'Andorra. L'objectiu és transcendent en un país amb quatre grups lingüístics de tanta magnitud. Actualment, l'ensenyament del català se situa en segon lloc en l'ensenyament del país, i ha superat l'ensenyament del castellà, fet que augmenta la capacitat de transmissió intergeneracional, que és molt elevada.

3. Paral·lelament a la conscienciació del paper primordial dels andorrans catalanoparlants, cal implantar mesures que suposin un tractament de xoc: un pla nacional d'acolliment lingüístic, amb classes de català per a tothom que arribi, adaptades a les seves necessitats, amb facilitats administratives i d'ajudes socials per als qui demostrin que han après la llengua, i amb incentius per als empresaris que s'hi impliquin.

Cal insistir-hi i amplificar el missatge perquè arribi bé a la societat andorrana: el català no és un càstig, ni representa perdre diners, ni suposa cap dificultat, ni gran ni petita. Ans al contrari, el català és un signe de qualitat de servei, de bon tracte als clients, és una oportunitat de millora, és un dret per als andorrans i per als nousvinguts, que han de tenir les mateixes oportunitats, i és una demostració d'orgull nacional.

Només quan nosaltres ens estimem la nostra llengua podrem donar als qui arriben una acollida favorable, perquè tindrem clar que és l'element que ens uneix, que ens cohesiona. Els nousvinguts percebran clarament llavors que el català és útil i que obre portes, i que esborra etiquetes.

Per aquesta raó, el Ministeri d'Afers Exteriors, Cultura i Cooperació ha iniciat la confecció d'un Pla nacional lingüístic ambiciós amb la il·lusió d'obtenir resultats aviat, per poder fer tornar amb més força el català al dia a dia de la nostra comunitat.